

Borotválkozó kísértet

Zsákos másnaposan ébredt, s mert nem találta a cipőjét, mezítláb tapicskált ki a verandára. Mikor szembevágta a fény, egész undora fölborzongott, mintha gőzölgő sligovica-tóról verődnének vissza a sugarak. Már arra sem emlékezett, hogyan ért haza, csupán abból gyanított rosszat, hogy ingestül-nadrágostul került ágyba. Egy korsó hideg sör jót tenne, gondolta, s mielőbb fel kell öltöznie, hogy kimossa magából ezt az utálatot, amely nemcsak a gyomrát émelyíti, de szorongató gondolatokat is fölkaivar benne. Utóbb legtöbbször vadállatok üldözik vagy kutyák mardossák álmában, és az élmény oly erős, hogy reggelenként is még sokáig érzi a marások nyomát, és a kezével a fájó részekhez tapogat.

Mire cipőt húzott, kabátot vett magára, meghallotta, hogy csapódik a kapu, és ingerültség fogta el saját késlekedése, másnapos szöszmötölése miatt. Vilma már a bevásárlásból tért haza cipekedve, s most még elnyűttebbnek, még csúnyábbnak látszott, mint az utóbbi napokban: orra megnőtt elkeskenyedett arcában, tekintete ijedt lett és tétova, s szipogva tette le a szatyrait, mintha egyfolytában sírna. Még pillantásával is kerülte a férfit, csupán akkor fordult utána, amikor látta, hogy amaz szomjasan-sietősen elindul az ajtó felé:

– Hozzám nincs egyetlen szavad sem, csak a kurváidhoz?... Hiszen még a kutyádat is megsimogatod néha, miután belerúgtál... Vagy talán elfelejtetted, mit műveltél az éjszaka?...

Vilma fölrántotta a szoknyáját, hogy megmutassa láb-szárán a kék foltokat, majd térdre vetődve, összekulcsolt kézzel fölfohászzkodott, és arra kérte a Szűzanyát, hogy fizessen meg az ő urának érdeme szerint; Zsákos fonyadt cigarettát kotort elő és meggyújtotta, hátha e mozdulat is hozzásegíti a kínos jelenet átvészeléséhez, de amint az asszonyra nézett, és látta annak fölfelé meredő orrát, lehunyt szemét, vicsorgó mosollyá torzult fájdalomát, részvét helyett már csak gyűlöletet érzett iránta, és

kiszaladt a lakásból, hogy ne hallja a jajveszékelt, az éneklő hangú átkozódást.

Fölhajtott két pohár sört a kocsmában, s amint másnapossága enyhült, odaintette a vendéglőst, valamit sügött neki, aztán feszülten várt; Karácsony átdűtötte óriási felsőtestét az asztalon, majd visszaegyenesedett, és ezüsfogai békésen, megnyugtatóan fénylettek, mint a szaloncukrok: – Miféle balhé lett volna, édes titkár elvtárs?... Úgy ült ott maga a szokott helyén, hogy talán nem is látott, nem is hallott semmit... És miért is látott volna?... Van magának elég a vállán, annyi, hogy tíz másnak is sok lenne... – S utána a törlőrongyot átvetve a karján, súlyosan rengve visszaindult a söntéshez, Zsákos pedig kissé megkönnyebbülve nézett utána. Hol a vérét, hol a talpát nyalod te is az embernek, te szemét, gondolta, s közben már a harmadik házat építed a rokonaid nevé!... De egyszer majd bematatok én a százasokkal kitömött szurgédba, aztán mehetsz nádat vágni!...

A református templom oly kicsiny volt, hogy két betlehemes pásztor felemelhette volna kántáláskor; a nyitott ajtó mögül most reggeli istentiszteletre hívogatott a harmónium hangja, és az előjáték lépcsőzetes futamai fölé Zsákos a kántorkodó papnét képzelte oda, lapos, fekete, kemencekarikászerű kalapjával. Megállt a kis térségen, és ő maga sem tudta, miért. Valami régi emlék állította meg, s úgy érezte, mintha a sör föloldotta volna a másnaposság lerakódott mérget, s az kíváncozna ki a szemén csípős fényé tágulva. Nézte a párosával jődögélő öregasszonyokat, a magányosan tipegő véneket, utánafordult egy-egy lánynak, aki leszegett fejjel szaporázott, mintha nem is az isten házába, hanem a szeretőjéhez vagy a kártyavető asszonyhoz igyekeznék. Miután elnémult a harmónium, a titkár az oldalajtón át belépett a templomba, és megállt egy oszlop mellett. Nyers és hideg köhögések hallatszotlak, azt lehetett volna hinni, hogy nem is emberi mellekhanem áthűlt kövekből szakadnak fel, végül megjelent Köblös tiszteletes úr a szószéken, és fölhangzott a 259-ik dicséret:

*Amint vagyok, sok bűn alatt,
De mert hallom hívó szavad...*

A pap jobbra-balra pillantgatva bátorította a lemaradózó hangokat a maga baritonjával, Zsákos pedig a hasához szorította a sapkáját, és közben igyekezett közömbösen rajta felejtetni a tekintetét, amin csak lehetett, nehogy úgy tűnjék a hívőknek, mintha magában dúdolna; egy galamb suhanó árnyékát követte, aztán a népi hímezésű takaróval borított úrasztalát figyelte, majd az előtte meredező komor vasperselyt kezdte nézegetni s rajta a fehér betűkkel odamázolt biztatást, hogy a jókedvű adakozót Isten szereti; a zsoltár azonban egyre érzékenyebben lebegtette az idegeit, az a csipős pára egyre jobban marta a szemét, s mert félni kezdett, hogy valami váratlan és megbotránkoztató történik vele, megpróbált különféle nevetséges dolgokra gondolni, még arra is, hogy miként búbolhatja a tiszteletes úr a feleségét; de semmi sem tudta a meghatódottság helyett fölcsiholni benne a kedélyt, és ő egyre szorongóbban figyelte önmagát, utána pedig azt nézte, hogy mit kifogásolhatna, bírálhatna a hívőkben; rosszállóan vizsgálgatta az adománytárgyakat, szőnyeget, népi hímezéseket, és arra gondolt, hogy íme, a nyáj béliek nem restek szöszmötölni a petróleumlámpa homályában, ha az eklézsia szükségleteiről van szó, de annál lassabban telik a közadó perselye, és a múltkor a szemébe is vágta a papnak, hogy még az Istenhez vezető utat is a néptanácsnak kellett kiköveznie, ami illegálisan történt, így hát a tiszteletes úr sem vesz bünt magára, ha a templomban a közadó sürgős befizetésére biztatja a hívőket, és e biztatáshoz megkeresi a szükséges ígét...

*Amint vagyok, bár gyötirelem
S kétség rágódik lelkemen..*

Csocsuj azon a pünkösdi napon becsípve, hegedűszóval kíséerte el őt a templomba; a fehér ing és a rövid sötét-kék nadrág már estétől ott függött a szobában, átvetve a ruhateregető spárgán, és a kannába állított rózsák, mintha szüntelenül lebegtették volna szíromleveleiket, kiszorították a lakásból az áporodottságot, hogy reggelre minden könnyű és illatos legyen ; de bizonyára csak ő érezte így, mert Nyulas tiszteletes úr, aki előkészítette a kátéból, azt

mondta, hogy a konfirmálás napjától ő nagykorú lesz... És minden szépen is fejeződött volna be, ha el nem sírja magát, amikor a szenteknek egyezségéről, bűneinknek bocsánatáról és testünknek feltámadásáról kellett hitvallást tennie, s ha meghatódottságát félre nem érti az esperes úr, s oda nem súgja neki, hogy Krisztus előtt mindannyian egyformák vagyunk, fiam, sőt még azt is, mégpedig cinkos hunyorítással, hogy fekete földben terem a jó búza. És ő utána egész nap a fekete arcát meg a fekete karját nézegette a tükörben, és a lelki nagykorúság baljós szorongást keltett benne...

*Amint vagyok, vak és szegény,
Hogy kincset leljek benned én...*

Egyik lábáról a másikra állt, ok nélkül nyújtogatta a nyakát és nagyokat nyelt; a harmónium hangja hol a talpa alatt zengett, hol fölötte; jobbkézről, ahogy arra fordult a nap, az ablakon beözönlő fény csillogó marólúgként zúdult reá; ekkor az arcához kapott, és hangosan horkantva az oldalsó ajtón kisietett a szabadba. Mikor kisé magához tért, már nem tudta, miért is ment be a templomba, és viczorogva gondolta: Létezik-e még egy ilyen marha, mint én?!... Mikor egy csöppet hinni kezdek, el nem hiszem, hogy ez igaz; mikor pedig nem hiszek, abban kételkedem, hogy nem hiszek... Ezért olyan veszélyes a klerikális reakció...

Ezt a meggyőződés nélküli dühöt igyekezett táplálni magában a néptanácsoshoz menet, hogy úgy tűnjék, mintha máris terepről jönne veszekedéstől fölborzoltan; Gúzs, az elnök még egyedül volt a szobájában, ott ült az asztalnál, darócba bújtatott hatalmas karjai az iratokon feküdtek. Korán ébredt, mint a zsellérek, már itt szívta el az első cigarettát, s attól kezdve kétkedő és öregesen megállapodott szomorúsággal pillantott minden belépő hivatalnokra, mintha segítséget várna tőlük, és mégsem bízna e segítségben. Apja, nagyapja kondás volt, fivérei napszámosok vagy részeskapások, jámbor és szótlan emberek, akikben hiába volt meg a tehetség vagy a fortély, hogy kinőjenek a közösségből, mert úgy érezték, hogy ők szolgálatra születtek, nem vezetésre. Gúzs István is viszoly-

gott mindenféle hivatali munkától, ha bármit is aláírt, úgy érezte, idegen ügyekbe avatkozik, amikhez nem ért. Zsákosról rég gyanította, hogy félrevezeti őt, de mégis megkönnyebbült egy kissé, amint meglátta, mert a titkár, ha hízelgett is az embereknek, vagy ha fenyegette is őket, tudott bánni velük, másként illesztette a szót, s java részüket el is terelte innen, ha ügyeik nem voltak oly sürgősek...

– Utána kellene nézni az önadóknak, Zsákos – mondta most, amikor a titkár belépett. – Őszire új iskolát kell építeni, s még elmaradt vagy hét kilométer útkövezés is...

Zsákos rágyújtott, s már buzgón lóbálta ajkával a füstölő cigarettát:

– Mit gondol, most is honnan jövök?... Egyenesen az Isten házából, elnök elvtárs... Onnan, ahol mindenről szó esik, csak az önkéntes hozzájárulásról nem...

Nézte az elnököt, utána folytatta:

– Pedig ha megint én kezdek el prédikálni Köblös tiszteletes úrnak, akkor reászakad az ég...

Gúzs komoran, reménytelenül gondolkozott; emlékezett rá, hogy a titkár a múltkor ötszáz lej pénzbüntetéssel sújtotta a papot valami tüzeshernyók miatt.

– Tőlem prédikáljon, csak legyen foganatja – sóhajtott végül, hatalmas, görbe ujjú kezét fölemelve az asztalról, s úgy nézett az iratokra, mintha gyökerek alá pillantana be, ahol ismeretlen, undorító rovarok nyüzsögnek.

Zsákos örült, hogy ily hamar kibúvót talált, ismét szabadnak és függetlennek érezte magát, s már sietett volna, hogy ismét lezúdítsa egy korsó jéghideg sört, de amint kifordult az elnöktől, meghallotta a számológép ismerős csattogását, s elindult a folyosó végébe, az apró statisztikai szoba felé, hogy egy kissé megtapogassa-lapogassa Borrist. Tamási Borbála tanítónőnek készült, de félt, hogy dongalába miatt csúfolni fogják a kölykök, otthagya a képzőt, és átiratkozott a pénzügyi iskolába. Már-már úgy látszott, pártában marad, amikor feleségül kérte a nála tizenöt évvel idősebb dolgos-szorgos ácsmester, Gelencei. A férfi hónapokig oda volt Moldvában az építkezéseknél, s még fehérműt is a községbeli kőművesekkel hozatott otthonról, hogy megspórolja a vasúti költséget, s mielőbb

összerakja az új házra valót; de amióta heccelni kezdték, hogy Borit odahaza a titkár ölelgeti, megbolydult, többé nem volt nyugta az állásokon. 'Szén el is vágnám a nyakát, csak azt tudnám meg, hogy épp azzal a varasbékával!... – gondolta, és minden szekercecsapása egy-egy kurta villámlás volt ilyenkor.

Pedig Zsákos csak incselkedett az asszonykával, sőt évődött vele, mert elvárta volna, hogy amilyen nyomorék, önként fölkinálkozzék neki; már az is ingerelte, hogy belepirul az ő trágár vicceibe, ahelyett hogy nevetne rajtuk, s ha elképzelte meztelen dongalábát az ágyban, jót nevetett magában; de amióta Tenkei; Lenke, a tanítónő oly csúfosan elutasította őt, amióta Butukné körbehordozta megnyomorított kezének fehér pólyáját Remetelakon, amióta Vilma lomposan cipelte szatyrait, más szemmel kezdte nézegetni Gelenceinét; egy ideje már a járása is csigázta a képzeletét, igazolást keresett kamaszkori képzelgéseikhez, amikor a nők kisebb testi hibája még vonzotta is, s miközben hozzá igyekezett a folyosón, most derűs meglepődéssel ébredt rá, hogy talán Boris volna az egyetlen, aki gyanúkeltség nélkül átlendíthetné zavaros testi-lelki nyomorúságán, s még hálás is lehetne neki...

Bori ott ült az alacsony asztalnál, és kedvesen pillantott rá; Zsákos áthajolt a számológépen, egyik kezével megfogta a nő karját, a másikkal a dereka alá nyúlt, és kissé magához emelte, hogy érezze a feszes melleit.

– Nem fázik, elvtársnő? – kérdezte. – Ne melegítem meg? – Hangja tompa volt, mosolya fanyarrá sikerült, és máris dühítette saját elfogódottsága; az asszonyka hátrafesztette magát, és a karját is sikerült kihúznia a férfi szorító kezéből. – Van, aki megmelegítsen engem – mondta, mert erre csak azt lehetett hirtelenében mondani, mint ahogy a titkárnak is fölkinálkozott a kész válasz: – Öreg kályha az már, inkább csak füstöl meg kormoz. – Gelenceinének még a keze feje is elvörösödött: – Honnan tudja maga azt, titkár elvtárs? – Én onnan, ahonnan mások! – Nagy a világ szája! – Mint egy alagút! – A nő párás szemmel, de kissé vádlón nézte: – Mi történt a titkár elvtárral?... Máskor ülhettem itt nap-számba, észre sem vett. Miféle csoda esett magával? –

Zsákos ismét odahajolt hozzá, a blúz kivágásából könnyű szappanillat párolgott fel, elvegyülve a női test illatával, s ennek egy rezdülésnyi körében a másik asszony jelent meg, amint ott térdel a verandán összetett kézzel, miközben cipőjének sarkai lenyesett ágakként meredeznek. – Vannak ilyen csodák, Boris, higgye el, hogy vannak! – motyogta lehunyt szemmel, de amint megérezte, hogy az asszony ismét félrehúzódik, rágyújtott, és úgy elkomorult, hogy most az asszonynak kellett vigasztalnia őt; – Mitől lett olyan szomorú, titkár elvtárs?... Csak nincs valami baj?... – Zsákos reápillantott és elmosolyodott, már abba is belement volna, hogy a sajnáltatás felől közeledjék hozzá, mert egyre türelmetlenebb volt, egyre hamarabb meg akart egyezni vele. – Bizony van, de még mekkora. Hiszen az én házaséletem már nem házasélet, Boriska... Megpróbáltam naccságát csinálni belőle, csak-hogy nem volt kiből... És lassan úgy lemaradt mögöttem, már azt sem látom, hol tart... Beszélni pedig miről beszélgessek vele?... Nem tudja felfogni a buta fejével, hogy én politikai munkát végzek, nekem még az entellektüelekkel is foglalkoznom kell, nem őrizhetem a szoknyáját reggeltől estig... S még ha adna magára; de egy ideje úgy öltözködik, mint egy rongybuba, és restellek elindulni vele az utcán.

Elhallgatott, leste, hogy Gelenceiné felkapja-e a fejét a pletykára, de a nő nem élezte rá a fülét; fiókot rántott ki, elvörösödve hajladozott, nem tudta, mi oka lehet, hogy Zsákos egyszerre eléje borítja az egész család szennyesét, és úgy beszél egy asszonyról, aki gyerekeket szült neki, ahogy sosem volna szabad beszélnie róla... És miért épp neki mondja el mindezt, ha eddig gúnyolódott vele, és ki-nevette a háta mögött?... – Mindenkinek megvan a maga keresztje – sóhajtotta végül, s utána mindjárt azt hitte, túl van a nehezén, mikor azonban a titkásra pillantott, elsápadt; Zsákos mégsem tudta elviselni, hogy ő, a dongalábú is szánakozzék rajta; fölmagasodott, mintha láb-ujjhegyre állna, és elindult felé kaján, fenyegető mosollyal; aztán megragadta mindkét csuklójától, szinte hátrátörte a kezét, és minden másnapos erjedtségét belefújta az arcába: – Így sosem jutunk a dolgok végére, lelkelem aranyom!... Én csupán azért jöttem, hogy sötétítsd el estére

tisztességesen az ablakot, és örvendezz, ha bezörgetek majd hozzád!... De vigyázz, mert ha figurázol, lehántom rólad a ruhát, és a falu közepén vesszőztetlek meg, kis-anyám! – mondta, és egy mozdulattal visszalökte az aszszonyt a székre.

Miközben az úton rohant, markában még mindig érezte a keskeny, meleg csuklókat. Félórával azelőtt biztos volt benne, hogy Gelenceiné örülni fog neki, és ha csak céloz az esti vizitára, szemérmes meglepődéssel lesüti majd a szemét, és elfogadja a látogatást, ehelyett azonban, íme, a testével is, a szavaival is igyekezett kibújni a szorításából, sőt a végén sajnálkozóan nézett rá ez a liba... Cso-da-e, ha őbenne, Zsákosban fölszaladt a vér?... És most ezzel a megkésett dühöngéssel zörgetett be ide is, oda is, rugdalta a kapukat, átüvöltött a kutyák csaholásán, öklét, rázta, hogy minden ingóságát dobra vereti annak, aki nem fizeti be 24 óra alatt az önkéntes adót.

Miután a kijegyezett címekeket végigjárta, a református paphoz indult, és a kert felől közelítette meg a parókiát; a telek lábánál egy percre megállt, azt hitte, eltévesztette a helyet, pedig a verandás, bádogtetős ház ott meredezett tőle százlépésnyire, csak valahogy kopárabban, elhagyatottabban; úgy látszik, amióta nem járt erre, Köblös tiszteletes úr kivágta az almafákat, nehogy harmadszor is büntetést kelljen fizetnie a piroshernyók miatt, s most csak egyetlenegy sóvári fajta árváskodott a gyümölcsös bal szögletében; a titkár odament, letépett néhány levelet és vizsgálgatni kezdte, aztán meg úgy tett, mintha magát a fát nézegetné; a lelkipásztor meglátta őt a verandáról, eléje sietett föltűrt ujjú ingében, kurta, vastag karját oldalt tartva, mint aki valami ragacsos anyaggal dolgozott azelőtt.

– Szeretettel üdvözlöm, titkár úr! – mondta kissé kenetesen, de a szeme sarkában riadalom rebbent meg. – Egy kis séta?...

– Még annál is kellemesebb – mormogta Zsákos. – Ünnepi felvonulás, csak lemaradoztak mögöttem az eladódott hívei...

Orrát ráncolva idegenül pillantott ide-oda; nézte a kivágott fák tuskóinak pecsenyeszínű karikáit.

– No, ez is már csak volt gyümölcsös... Valaki nagyon haragos lehetett, hogy így elbánt vele...

A pap félig lehunyta szemmel mosolygott:

– Nagyon is nyugodtan cselekedtem. Jézus talán megátkozta volna őket, én azonban baltát, fűrészelt fogtam...

Zsákos még mindig nem akarta érteni:

– És mi vette rá, hogy kipusztítsa a gyümölcsösét?

– Az ige szava; mert írva van, hogy az a fa, amely jó gyümölcsöt nem terem, kivágatik; ezek a szegény sóváriak pedig csak férges almát és piroshernyót teremtek...

– Hogyhogy csak piroshernyót, tiszteletes úr?

– Hiszen ön két ízben is csak azt talált rajtuk, és ezer lejre büntetett... Talán méltóztatik emlékezni...

Zsákos hümmögött és a fejét csóválta, mintha egy harmadik személyről volna szó, akire most már ő is dühös; a pap ugyanolyan szomorúan, mint az imént, elmosolyodott, és oldalt dütötte a fejét:

– Látja, barátom: az a sokszor elátkozott középkor szőlőtőkékkel, gyümölcsfákkal és méhekkal népesítette be földünket, mi, az újkor emberei pedig mindent elhordálunk... Már a méhészkedéssel is felhagytam, mert tizen-négy családom pusztult el a vegyszeres permetezés idején... Új szakmára váltottam át, és amikor a titkár úr jött, épp a könyvkötészetet gyakoroltam...

Zsákos nézte a pap ragacsos kezét, de ideges volt és türelmetlen, azt sem tudta, mit válaszoljon:

– Biztosan erre mondják, hogy a jó pap holtig tanul... Vagy talán úgy értik, hogy végül is kitanult lesz – finiszes?...

– Lehet, hogy így van – ment bele a tréfába Köblös tiszteletes úr –, bár úgy hiszem, én nem vagyok jó pap... Ha az volnék, önnek is elégedettnek kellene lennie velem, barátom...

Zsákosnak hízelgett a megalázkodás.

– Jól sejti, tiszteletes úr, elégedetlen vagyok... Sőt haragszom, mert cserbenhagyott.

– Ejnye, de restelném, ha ez igaz volna!...

A pap ajkát csücsörítve, szelíden nézett a titkárra, aztán befelé vezette az ösvényen, s közben beszélt:

– Mikor még sötétség lebegett a mélység színén, Isten így szólt: *legyen világosság...* Hogyne támogatnám tehát az iskola ügyét, amikor az fényt, világosságot jelent... Hallom én és megértem az idők szavát, és beszélgetéseimben buzdítom is a híveket közadakozásra; de nem alkudozhatom velük a templomban, mint a kufárok, akiket Jézus kötélből font ostonnal hajtott ki a szent helyről...

Elhallgatott, pillantásával békítőn megérintette a titkár vállát; Zsákos azonban elszánt és kemény akart lenni:

– Látja, tiszteletes úr, ennyi buzgalommal a híveinek is prédikálhatott volna, hogy legalább azt a bajt előzze meg, amely a saját fejére hullhat vissza... Mert hiába vágatta ki a gyümölcsfákat, ha az egyetlenegy is piroshernyót terem, amint a saját szememmel meggyőződtem róla... Sajnálom, de ismét meg kell büntetnem ötszáz lejjel a növényvédelmi intézkedések megszegéséért...

A pap lehunyta a szemét, megadóan mosolygott:

– Boldogok, akik éheznek és szomjúhozzák az igazságot, mert ők megelégtettek! – mondta halkán.

Még nem tudta, hogy este fel fog-e menni Gelenceinéhez vagy sem. Hol azzal akart bosszút állni rajta, hogy ezután minden munkájába beleköt, amíg csak ki nem üldözi a néptanácsból, hol azt kívánta, hogy Boris a lába előtt vinnyogjon és fetrengjen, hogy átölelje a csizmáját, és könnyes szemmel vallja meg a szerelmét, amelyet évek óta titkol, hiszen hogy is remélhette ő, a szegény fogyatékos, hogy épp a titkár szeme akad meg rajta, hogy éppen őt tünteti ki őszinte vallomásával; épp azért védekezett, azért pirult el szüntelen, mert azt hitte, hogy még mindig gúnyolódik vele, és a háta mögött kiszolgáltatja majd az ismerőseinek, elmondja, hogy az első szóra mindjárt hajlandóságot mutatott...

E váltakozó gondolatok között ért haza, az idegenségbe, amelyet már a kapuban megérezett; behúzódott az utca felőli szobába, ahova a tanítónő ügye óta, Vilma ágyából kivette, elzárkózott, s csizmástul-ruhástul végighevert a díványon. Sokáig és mélyen aludt a tegnapi pálinkázás s a rákövetkező sörkúra után, s mikor feléb-

redt a csöndben, amelyet még egy lábas koccanása, még egy gyermeki hang sem zavart meg, már sötét volt. Megborotválkozott, inget váltott, de még önmaga előtt is tagadta, hogy Borishoz akar menni, és inkább esti terepjárásnak, szemlének tekintette az utat... Mikor becsapódott mögötte a kapu, érezte, hogy ellenséges csönd marad utána, s már megbánta, hogy hazatért s nem a szolgálati szobában aludta ki magát...

Úgy járt, figyelt az éjszakában, mint aki birtokon belül van, s bármikor lecsaphat bárkire, ha látja, hogy törvénytörtés történik, s hogyan történhetnék épp sötétedés után... Egyelőre még nem tudta biztosan, hogy bezörget-e Gelencei Borishoz vagy sem, hogy megalázkodik-e az előtt a dongalábú előtt vagy sem. E tétovázás közben szászosan magashomlokú, fehérre meszelt házhoz ért, amelynek utca felőli nagy szobáját Milkó Pál, a természetrajztanár lakta, egy hebegős agglegény, aki annyira iszonyodott a kutyáktól, hogy esténként a gyerekek a kapuk mögül csaholással riogatták. Néhány napja az emberek órála beszéltek, mert Brassóból gyönyörű szóke lányt hozott, de úgy mondták, hogy féltékenységében azóta is bezárva tartja, s el sem mozdul mellőle. Zsákos szétnézett, aztán fölkapaszkodott az ablakpárkány magasságába, és kínlódva belesett az ujjnyi résen, ahol fény szivárgott ki; a lány meztelenül keresztben feküdt az ágyon, hosszú haja ki volt bontva; melle csücskösen megfeszült, ágyékát apró, aranyló fürtök borították. Zsákos az ígézettől nem tudott leugrani, pedig keze-lába erősen zsibbadni kezdett már, s végül a sóvár irigységtől s valami bosszútól fölzaklatva erősen megzörgette, szinte beszakította az ablakot, majd elszaladt onnan.

Még ez a nyomorult hebegős is gyönyörű nőt talál magának, csak én vagyok élhetetlen marha! – gondolta a fogát csikorgatva. Én talán nem érek fel egy ilyen férfival, mint ez a rohadt tanár, aki beszéd közben minduntalan lehunyja a szemét, mint a kakas, ha kukorékolni készül?... De úgy látszik, a fehérmépeknél valami egyéb számít... Például az, hogy ki entellektüel s ki nem az... Ezt a hebegő Milkót talán még Lenke, a tanítónő is elfogadta volna, őt pedig kikacagta, mert ő csak egy muzsi-

kus fia, nem végzett magasabb iskolát, mint ezek, csak az élet iskoláját járta ki, s azon felül a szükséges káderiskolát...

Mire odaért a Gelencei Boris házához, s megállt az elsötétített ablak alatt, már gőzölgött a feje. Az iménti látvány után úgy érezte, Borist gúnyból lökte elé a sors, hogy íme, érd be ezzel a dongalábúval, ez mégis csak frissebb, tisztább, több mint a te feleséged a főzelékszágú szájával és a félretaposott cipőjével. S ha ehhez még hozzáadta Boris vonakodását, s arra gondolt, hogy titokban talán még az is mással akarja fölcserélni az ácsot, hogy ő még ennek is egy senki-semmi, akkor az első elhatározása az volt, hogy megalázza, amiként nőt még meg nem aláztak: minden szeszélyét végigpróbálja rajta, amíg már nyöszörögni fog, és görcsös önkívületben rimáncodik az öleléséért...

Lehajolt, kavics után matatott a sötét úton, aztán fölkapott egy mogyorónyit, és nekihajította az ablaküvegnek. Boris egész este rémületben volt, rögtön meghallotta a koppanást, s a tekintete ijedten rebbent az ablaktól a férjére, aki a konyhában borotválkozott; az óriási ács alkonyatkor jött haza váratlanul, de nem a vicinálissal érkezett, hanem hátul az erdei úton alkalmi kocsival; most ott állt a székre tett mosdótál mellett tornatrikóban, agyagszínű csizmanadrágban, és arcát szappanozta, belebújva a tükörbe, mert tudta, hogy az asszony nem szenvedheti, ha hozzáúsítja drótkefe keménységű borostáját. Másodszor is koppant az ablak, és Boris mélyről, elveszetten sóhajtott; a délelőtt nem hitte, hogy a titkár komolyan mondja, amit mond, aztán mégis hinni kezdte, s íme, beteljesült iszonyú sejtése: itt áll és épp most az ablak alatt, amelyet ő el sem függönyözött, nehogy már ez maga is megadásnak, jelnek tűnjék; Gergő azonban borotválkozás előtt odament és leengedte a vászonrolnit. Gelenceiné csapkodott, matatott, nehogy az ács meghallja a harmadik koppanást, zajosan térült-fordult, két törülközőt is vitt a férfinak, közben oldalról reásandított; végül elszánta magát, s félig belökte a konyhaajtót, nehogy az előszobán át láthassa őt Gergő, odasietett az ablakhoz,

megpattintotta egy arasznyira, hogy jelt adjon a titkárnak; de Zsákos nagyszájúan nekitámadt:

– Azt hittem vársz, csillagbogár!... Te meg itt tartasz engem szégyenszemre az utcán!...

Miközben a konyhaajtó Boris mozdulatától befelé fordult, a lámpafény megcsúszott rajta, úgy hogy Gelencei szinte megvágta magát; de hátra sem pillantott, és másodszer már nyugodtabban húzta meg a borotvakést, amelynek hersenő nyomában nagy felületen derengett elő vörös arca, mint omló vakolat alól a téglafal; mikor azonban ismét neki akart buzdulni, hogy a fülétől az álláig újabb széles pászmát hasítson, ismerős férfihangot hallott, és elakadt a mozdulata. Megfordult, és gyanakvó mackóléptekkel imbolygott az előszobán át az asszony felé.

Az a varasbéka van itt! – gondolta gyűlölettel. Az vartyog az ablakom alatt!... Tehát mégiscsak igaz!...

Odatérdelt Boris lábához, és megragadta egyik csuklójától:

– Mondd, hogy jöjjön be! – suttogta parancsolón. – Biztasd, mert elvágom a nyakad!...

Az asszony alápillantott a habtól csíkos arcú férfira, s amint meglátta a nézését s a borotvát, elrémült:

– Jöjjön már be, ha erre járt – szólt elfehéredett ajakkal, de mindjárt utána hozzátette, nehogy Gergő többet gyanítson a valóságnál: –, jöjjön, hiszen úgysem járt még nálunk...

De Zsákos, amint megérezte az ijedtséget, amelyet a látogatásának tulajdonított, megfélekedezett bosszúálló szándékáról, és kedveskedő hangon folytatta:

– Nem sok melegség van a hangodban, Boris!... Ha az ágyad is ilyen lesz, megfagyunk reggelig... Vagy az talán melegebb?...

Gelencei az asszony horgasinához nyomta a borotvakést, hogy folytassa, folytassa, mert ha nem, megöli!

– Majd meggyőződhetik róla, ha beljebb kerül – mondta Boris szinte vicsorgó mosollyal, és érezte, hogy valaki idegen szól belőle, akit eddig nem ismert; a titkár azonban elszánta magát, és miután ismét szétnézett, sietve befordult a kapun; Boris egy lépést sem tudott tenni, csak rámeredt sápadtan izzó arccal az ácsra, aki nála is

földúltabb volt, de minden szavának érezte a jelentőségét, és nem vesztette el a fejét, gondolatban talán már a gyilkosságra is felkészült.

– Menj és fogadd! – penderítette maga elé Borist.
– És utána is mindent a kedve szerint tégy, megértted?!...

Ő maga beugrott az előszobából nyíló éléskamrába, a polcok közé, és ott várta, hogy mi lesz. Hűvösség söpört végig a lakáson, a titkár nyers és magabiztos hangja felerősödött a falak között, és Gelencei sosem gondolta volna, hogy a féltékenységtől leforrázott lélekből ily sokféle undorító pára csaphat fel; hogy nemcsak pokolszagú lehet ez a kínok kínja, hanem hideg vakolat, füstölt szalonna, száradó csombor- meg kaporszagú, sőt egérvizelet-szagú is. Mikor Boris már bekísérte a vendéget a szobába, ő egy ujnyira megpattintotta az ajtót, és még a félelmén is átkalapált a sokféle kísértő vágy, amelytől még inkább elszörnyedt; egyik percben azt óhajtotta, hogy a titkár támadjon mindjárt a feleségére, és az asszony tíz körömmel védekezve a szemébe vágja annak a purdénak, hogy csak őt, Gelenceit szereti és senki mást, a másik percben azonban már szerette volna, ha Boris valóban hagyja magát, mintha csak kettesben volnának, és ha ölekezés közben lephetné meg őket, miután kihallgatta, hogy az asszony örömmel adta-e oda magát vagy csak kényszerből, hogy sóhajt, gügyög, selypeg-e, miközben az a varasbéka lovagolja, vagy tehetetlenül vergődik. Nem értette, hogy honnan bukkannak elő ezek az ijesztő kívánalmak, lelkének melyik zugából, s egy ideig annyira csak önmagára figyelt, hogy már nem is hallott semmit a másik kettő beszélgetéséből, s szinte felordított, hogy máris becsapták; de mindjárt utána rájött, hogy nem történt semmi.

– Egy kicsit kúrálgattam magam – szólt Zsákos heherészve. – Behúztam négy-öt korsó azugait, mert nekem az az elvem, hogy ebet sörrivel; de most lehajtanék egy pohár gügyit...

Csönd volt, utána ismét a titkár beszélt:

– Miféle fogadtatás ez?... Se vetett ágy, se pálinka!... Te Boris, te nem is vártál engem...

Csúfondárosan nézte a föltornyozott ágyat:

– Tehát nem vártál... Sőt most is terhedre vagyok, látom én azt az arcodon, a mozgásodon...

Fömlött az asztal mellől, határozatlanul topogott; az asszony nézte, és semmivel sem tudta marasztalni.

Kis idő múlva Zsákos megadón sóhajtott:

– Jól van, no, megyek... Már el is mentem... Ha neked sem kellek, felakasztom magam, csillagbogár...

S valóban az ajtó felé indult, valahogy elgyávultan és szégyenkezve, hátán a csalódás púpjával, és Borisban, amint mögötte emelte a lábát, boldog nyilallással szaladt át a remények, azt hitte, hogy már megszabadul tőle, s így a szörnyű veszélytől, a rettegéstől is, de ekkor olyasmi történt, mint délelőtt az irodában, amikor úgy tűnt, hogy Zsákos elkotródik; hirtelen megfordult, ugyanaz a gúnyos, kaján vagy diadalmas mosoly duzzasztotta fel, és szétágazó ujjait feléje nyújtva, egyre közeledett, mintha meg akarná fojtani; csizmáját nem is emelte, hanem húzta a szőnyegen:

– Ha már idefáradtam, mégis csak megnézem, honnan nőtt ki az a gyönyörű lábad, kisanyám! – mondta fenyegetően suttogva. – Már régóta kíváncsi vagyok erre !...

Boris az ágy felé hátrált, az ács pedig úgy érezte a kamrában, hogy borotvát szorító ujjai közül csöpög a víz, hogy súlyos darabokban hullik arcáról a megszáradt hab, és csengve zuhan a betonpadlóra, mint a frissen égetett téglá; de ez a hang már az asszony sikolya volt, s ő épp akkor ugrott elő rejték helyéről, amikor a titkár egy mozdulattal lehasította Borisról a ruhát; Gelencei kiáltani akart, de csak nyögve föl magasodott a mennyezetig, és a borotvakést úgy tartotta a feje fölé, mint a szablyát, amellyel le akar sújtani; Zsákos megpillantotta a fehér fülű, csíkos arcú kísértetet, egyszeribe rádöbent nyomorúságára, a földre vetődve körbe-körbe forgott, s hol földobta magát, hol a karjaival csapkodott, mint az elmetszett nyakú kakas...